

Seri Başlığı	: Covid-19 Pandemisi Söyleşi Serisi
Video Seri No	: 3
Program	: Işık Stüdyo
Başlık	: Değişen İzleme Alışkanlıkları
Moderatör	: Hasan Bülent KAHRAMAN
Konuşmacı	: Burak YILMAZ
Video Adresi	: https://youtu.be/Xl9WeZX-E6M
Yayın Tarihi	: 1 Mayıs 2020

Hasan Bülent Kahraman: Değerli izleyenler, bugün yeni bir sohbet gerçekleştireceğiz. Işık Üniversitesi öğretim üyelerinden Burak Yılmaz hocamızla bir konuşma olacak. Burak Hoca bir küçük, bizim Işık Yazıları sitemizde makale yayınladı. Bir opinion, bir görüş, bir düşünce yazısı bu, bir akademik deneme. Ben çok önemsiyorum bunu. Çünkü Burak hoca orada, izlenme alışkanlıklarının değişiminden bahsediyor. Dolayısıyla bu konuşmanın adı; izleme alışkanlıklarının değişen yüzü veya daha kısaltalım; değişen izleme alışkanlıklarımız. Evlerimize kapandık ve hocanın dediğine göre izleme alışkanlıklarımız değişti. Hocam, ne değişti? Bunu sizden kısaca alabilir miyiz?

Burak Yılmaz: Tabi ki hocam, teşekkür ederim. Bunun için aslında çok kısaca birazcık tarihine de bakabiliriz, literatüre. İzleyici araştırmalarının literatürüne baktığımızda, en başlarda izleyicinin pasif bir konumda olduğunu öne sürüyordu araştırmacılar. Yani pasif deyince işte medya içeriklerinin izleyiciye hızlı ve direkt bir etkide bulunduğunu iddia ediyorlardı. Fakat ilerleyen dönemlerde, günümüze yaklaştığımızda; izleyicinin pasif değil, aktif bir rolü olduğunu yani bu ne demek? Aslında içeriği seçebildiğine dair fikirler oluşmaya başladı. Şimdi buradan...

Hasan Bülent Kahraman: Bir küçük parantez koyabilir miyim?

Burak Yılmaz: Tabi.

Hasan Bülent Kahraman: Bu Hermeneutik denen yorum bilgisinde de böyle bir tartışma oldu, çok daha eski tarihlerde. Yani okur değil, metin hakimdir; metin değil, author müellif hakimdir. Fakat sonra Gadamer, o dedi ki; hayır. Okur ve Roland Barthes tabi, okur ağırlıklıdır, metin okur tarafından yeniden üretilir. Biri daha farklı bunu söyledi, Barthes daha yapısalılık açısından söyledi ve “yazar öldü” dendi. Bir dönem 1960’larda 70’lerde. Acaba oradaki yaklaşımla, bu yaklaşım birbirine benzer mi?

Burak Yılmaz: Muhakkak, muhakkak bir benzerliği var. Çünkü günümüze de daha çok yaklaştıkça, artık izleyicinin bir seçme gibi hem de rahatlıkla seçme gibi bir fırsatı ortaya çıkıyor. İzleyici araştırması yapan araştırmacılar mesela kumandanın her eve gir... televizyon kumandasından bahsediyorum, her eve girmesini çok büyük bir dönüm noktası olarak kabul ederler. Neden? Çünkü çok rahat bir şekilde, o kanalların değiştirilebilmesi izleyiciye müthiş bir güç sağladı. 90’lardan sonra tabi teknoloji de ilerliyor. İşte önce kablolu yayınlar, onlar üzerinden yayınlanan dramalar, tabi yakın dönemlerde video kaset teknolojisi, izleyicinin şöyle bir şey

farketmesine yol açtı. Ben televizyon kanalının, kendi ajandasına göre yayınladığı yayınları o saatlerde, o günlerde izlemek zorunda değilim.

Hasan Bülent Kahraman: O zaman izlemek zorunda, akışı izlemek zorunda değilim.

Burak Yılmaz: Değilim, değilim. Akışı izlemek sorunda değilim, dedi ve baktığımız zaman zaten literatüre son 20 - 25 yıldır da buraya doğru hızlıca bir gidiş var. Bu salgın döneminden önce de böyleydi. Salgın döneminin ise şeye gelirse...

Hasan Bülent Kahraman: Pardon. Bir şey ilave edeyim, sorayım.

Burak Yılmaz: Buyrun.

Hasan Bülent Kahraman: Şimdi, televizyonda kumanda var ve bize çok demokratik bir davranış getiriyor. Yani istemediğimizi izlemiyoruz, istediğimizi izliyoruz. Şimdi tabi bunun sakıncıları da var, o zaman yani televizyon yönetimleri kim neyi izliyor diye baktığı zaman, ortaya çok popülist birtakım yönelimler de çıkabiliyor. O zaman en çok izleyicinin izlediği türden programlar yapalım diye. Peki, bir de devreye giren başka araçlar var. Mesela Youtube bunlar birisi ve Youtube'da da bir sürü, kelimenin gerçek anlamıyla bir sürü yayın yapıyor. O da bu demokratizasyon diyelim. Buna bir katkıda bulundu mu? Ne şekilde etkiledi, bulduysa?

Burak Yılmaz: Bulundu, tabi ki bulundu, diye düşünüyorum. Yani bu, bunu bir direkt etkisi olduğunu düşünüyorum ben. Bunun biraz ötesinde de aslında şey durumu var; Yani şu anda dünyanın en önde gelen video on the mend platformu, Netflix ve Netflix algoritma üzerine çalışıyor. Şimdi sizin kumada üzerinden verdiğiniz şeye çok aslında oturuyor. Algoritma üzerinden izleyicinin neleri sevdiği, neleri sevmediği, bir filmin veya serialin hangi anında sıkılıp durdurduğu, atladığı, ileri aldığı gibi dataları hep topluyor.

Hasan Bülent Kahraman: Tabi ki.

Burak Yılmaz: Şimdi bu, sonuç olarak neye sebep olur? Spekülasyon yapabiliriz...

Hasan Bülent Kahraman: Peki, ama şunu sorayım. O spekülasyona gireceğiz ama bir soru sorayım arada; peki, bu bir seçme ve bir tercih meselesi olarak karşımıza çıkıyor. Sizin yazınızda değindiğiniz, bu Kristin Thompson benim uzlaşmadığım birisi. O, "televizyon, sinemanın zavallı kuzenidir" diyor. Siz de bunu alıntılıyorsunuz. Ben de buna karşı çıkıyorum. Niye televizyon sinemanın zavallı kuzeni olsun? Yani burada zavallılıktan bahsedeceksek, acaba daha zavallı durumda olan sinema değil mi? Sinema ne oldu bütün bu gelişme içinde?

Burak Yılmaz: Şöyle cevap verebilirim hocam. Ben de aslında sizin gibi düşünenlerdenim.

Hasan Bülent Kahraman: Güzel...

Burak Yılmaz: Thompson'ın alıntısı bu noktada şuraya işaret ediyor aslında; 1980'lerin başına baktığımızda, televizyon araştırmaları yapan John Ellis gibi, Richard Adler gibi çalışmacılar, araştırmacılar bazı sebepler nedeniyle hiçbir zaman yani o zamanın şartlarına göre sinemanın estetiğine, televizyon ulaşamayacak gibi bir önermede bulunuyorlar. Argümanları da şu; işte televizyonun düşük çözünürlüğü, işte kare 4'e 3 sinema perdesine göre...

Hasan Bülent Kahraman: Tamam, tamam ama onları aştık, şimdi çok yüksek çözünürlüklü televizyonlar var. Bir de şunu söyleyeyim, peki bir de Netflix gibi bir şey çıktı karşımıza, yani bizim 90'larda home sinemalar vardı. Sinema meselesi, ben tabii bu arada sinemacıyım yani onu söyleyeyim. Televizyon mu sinema mı? Denirse ben sinemayı tercih ederim, televizyonu da sinemayı izleme aracı olarak kullanırım. Ama şöyle bir şey var, televizyon televizyon olmaktan çıktı aynı zamanda sinema oldu değil mi? Şimdi bizim sinemacılarımız bile Netflix'e koyuyor artık şeyini, filmini. Birçok büyük yönetmen Netflix... Artı diziler, diziler Hollywood'a en önemli yönetmenler dizi çekiyor. Şimdi bu durumda televizyon mu sinema mı hangisi daha zavallı duruma geldi?

Burak Yılmaz: Gerçekten haklısınız hocam.

Hasan Bülent Kahraman: Bu soruyu başka bir yere bağlayacağım ama.

Burak Yılmaz: Tamam, tamam. Kendi fikrimi de naçizane iletirim.

Hasan Bülent Kahraman: Estağfurullah.

Burak Yılmaz: Bu noktada, televizyonun aslında... Televizyon diyerek ne demek istediğimizi yani onun anlamını da tartışmamız lazım. Artık bir cihaz olarak kaldı o. Yani eskiden televizyon dendiğinde, işte televizyon yayını demekti belki daha çok ama artık televizyon dendiğinde evet, bu cihazdan bahsediyoruz ve sizin de dediğiniz gibi sinema filmlerini izlediğimiz bir cihaz artık o. Dolayısıyla evet buraya da çok hızlı bir şekilde gidiyor. Yapısal olarak araştırıldığında hatta incelendiğinde ben bazı seriyallerin sinema filmleriyle çok yakınlaştığını da görüyorum. Yani 8 bölüm diyor, 8 saat sürüyor, her bölüm 60 dakika ama senaryosunu parçaladığımızda...

Hasan Bülent Kahraman: Her şey sinematografik.

Burak Yılmaz: Gerçekten öyle. Sinematografik...

Hasan Bülent Kahraman: Peki, buradan şunu söyleyeyim. Şimdi benim öteden beri, çok sinema dersi de anlatmış birisi olarak şöyle bir iddiam var. "Sinema insanın ilkel yanısıdır, bilinçdışı dönemidir" diyorum. Yani bir karanlığa giriyoruz, bu mağara. Orada hep bir aradayız. Ekranda tanrılar beliriyor. Değil mi? Tanrılar ve tanrıçalar... Hep birlikte gülüyoruz, hep birlikte ağlıyoruz, hep birlikte neye alıyoruz, hep birlikte korkuyoruz. Bazı yönetmenlerde bunu büsbütün kullandılar. Döve döve, tepe tepe. Bunun ilk örneği Hitchcock, son örneği Tarantino diyor ki; ben seyirciyi elimde hamur gibi yoğururum, sinema bu işe yarar. Korkuturum, ağlatırım, güldürürüm falan. Peki, bu büyü yani benim sinemanın büyüü dediğim bu mağara dönemine ait olan bilinçdışı davranış, bunun sinema izleyicisi bakımından bugün için bir önemi var mı? Yoksa bu da tamamen kayboldu gitti mi? Sinemaya kim gidecek hocam? Daha şeyini soralım.

Burak Yılmaz: İşte burada tahminler devreye giriyor. Bir kere şu söylemeliyim baştan, sinema salonu hiç bir zaman ben yok olacağını zannetmiyorum, hep var olacağını düşünüyorum. Ama bugünkü gücünü ve baskılığını tutabilecek mi bundan emin değilim. Çünkü bu iş ticari bir iş sonunda. İşte tüm dünyaya yayılmış zincirler, sinema salonu zincirleri belki de yatırımlarını video on the mend platformlarına, televizyona yapmaya kalkacaklar. Kim gidecek sinemaya? Ben gideceğim. Mesela ben gitmek isteyeceğim muhakkak hocam. Ama araştırmalar şunu gösteriyor,

daha genç kesim yani 15 - 20 yaş kesimler için, benim bir sosyal aktivite veya kültürel bir aktivite olarak algıladığım sinemaya gitmek, onlarda aynı şeyi canlandırmıyor gibi düşünüyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Tamam, şimdi bir yere bağlayacağım dedim. Bağlayacağım yer de şu; televizyon demokratik bir unsur, o demokratizasyon ya kumandan diyelim, uzaktan kumanda. Bu demokratizasyonu ne sağlıyor? Seçme hakkı, seçme tercihi bize bunu sağlıyor. Peki sinemada seçimimiz baştan yapıyoruz. Film anında, filmi değiştirme imkânımız yok. Peki, buradaki bu ön tercih temel karar verme bakımından sinemanın konumunu nereye oturtuyorsunuz? Yani sinema izleyicisi biraz, captive audience tutsak alınmış izleyici kitleleriyle ilişki kuran artık bir varlık mı olacak?

Burak Yılmaz: Biraz öyle aslında, yani sinema şunu yapar dediğiniz gibi önceden seçimini yapar, seçiminizi yaparsınız ve bundan geri dönemezseniz filmi, salona girdikten sonra ve o filmi ya tabi ki terk edebilirsiniz ama o filmi bitirmek durumundasınızdır.

Hasan Bülent Kahraman: Terk edince paramız yanıyor hocam, onun için sonuna kadar izliyoruz. Yani orda da yük bize binmiş oluyor.

Burak Yılmaz: Yük bizde.

Hasan Bülent Kahraman: Bu soruyu şunun için sordum. Bu da izleyicinin, izleme alışkanlığını değiştirmekte bir faktör olabilir mi?

Burak Yılmaz: Olabilir hocam, kesinlikle olabilir. Çünkü yeni izleyici, genç izleyici özellikle az önce söylediğimiz gibi, bunu pek yavaşmayabilir gibi düşünüyorum ilerde. Çünkü artık tek başına yani bir buçuk saatte belki izlemiyor, iki saatte belki izlemiyor bir filmi bile. Bırakıyor gidiyor...

Hasan Bülent Kahraman: Tamam, çok önemli.

Burak Yılmaz: Hani roman benzetmesi o yüzden birazcık önem arz ediyor, yani tıpkı bir roman seyrediyor, okur gibi bir seriali okuyoruz günlerce, haftalarca.

Hasan Bülent Kahraman: Peki. Çok güzel, çok güzel, çok güzel. Şimdi ben bir son soru soracağım. Şöyle bir zincir kuruyorum kafamda, sinemadan televizyona geldik. Televizyondan şimdi bilgisayarlara, sanal ortama dönüyoruz. Yani bilgisayardan bir şey izleme, sosyal medyada bir şey izleme, Youtube'da bir şey izleme... Sizce değişen alışkanlıkların çizgisi veya doğrultusu böyle mi? Buradan nereye gideceğiz?

Burak Yılmaz: Bunu bir kere öncelikle tüketecek diye düşünüyorum. Yani tüketene kadar da çeşitli formlara dönüşecek, başka formlara dönüşecek. Yine hikaye anlatacak bu hiç değişmiyor çünkü, yüzyıllardır asıl olan şey hikaye anlatmak.

Hasan Bülent Kahraman: Hikaye anlatmak.

Burak Yılmaz: Kesinlikle. Hikaye anlatmanın mecraları değişiyor, araçlar değişiyor. Bu hikayeler tükenir mi? Sadece bu mecralar için tükenir bence. Ondan sonra başka bir mecraya geçer ama evet dediğiniz gibi bu şekilde gidiyor ve cep telefonuna gidiyor şu anda son olarak. Cep telefonundan

sonra artık teknolojiyle bir iş birliği içerisinde ama yine işte iddiamız o aslında, izleyicinin işaret ettiği yönde bir yerlere daha teknoloji ilerleyecek diye düşünüyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Evet, ben de o yüzden diyorum ki, bazen bu proust questionnaire orda herkese soruyorlar. Ayrılamadığın nesne nedir diye. İnsanların artık ayrılamadığı bir tek nesne var, cep telefonları. Hayat bundan sonra onun içinde cereyan edecek. Hocam, yine de sinemayı ihmal etmeyelim. Evet, çok güzel söylediniz, insanlık antropolojik olarak da anlatılan hikayelerin etrafında gelişti. Hikaye anlatmak devam edecek. O yüzden aman sinemayı ihmal etmeyelim, ne kadar değişse de alışkanlıklar sinema izleyicisi olmayı da sürdürelim. Çok teşekkürler, çok zevkli bir görüşme oldu.

Burak Yılmaz: Ben teşekkür ederim hocam, çok sağolun.

Hasan Bülent Kahraman: Çok mersi.

*** Video burada sona eriyor. ***